

Typetest Wmo en vrijwillige inzet

DSP-groep Amsterdam

Typetest Wmo en vrijwillige inzet

Amsterdam, maart 2007

DSP-groep Amsterdam

DSP – groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam
T: +31 (0)20 625 75 37
F: +31 (0)20 627 47 59
E: dsp@dsp-groep.nl
W: www.dsp-groep.nl
KvK: 33176766 A'dam

Typetest Wmo en vrijwillige inzet

Onder welke type valt uw gemeente?

Vooraf

De Wmo stelt gemeenten voor de opdracht om zich te (her)bezinnen op hun rol ten aanzien van vrijwillige inzet. Hoe kijkt uw gemeente tegen deze opdracht aan? Op welke manier wil uw gemeente vrijwillige inzet ondersteunen en stimuleren? Bekijk met deze test wat voor soort beleid het beste bij uw gemeente past, of welk beleid nu wordt gevoerd.

De typetest maakt duidelijk hoe uw gemeente invulling geeft of wil geven aan het bevorderen van vrijwillige inzet. Ook brengt het alternatieven in beeld. Met de typetest wordt in feite de visie van uw gemeente ten aanzien van vrijwillige inzet geëxpliciteerd.

Vul de test in met direct betrokkenen binnen de gemeentelijke organisatie, of betrek er anderen bij, zoals het steunpunt, de verantwoordelijke portefeuillehouder(s) en de gemeenteraad. Door de test met elkaar in te vullen en erover te discussiëren, komen ieders meningen, ideeën en uitgangspunten aan het licht. Dat kan helpen om te komen tot afstemming en een gezamenlijk startpunt.

Beantwoord nu de 14 vragen en bepaal uw type beleid via de scorekaart.
Veel succes!

Typetest vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit 14 vragen. Kies voor het antwoord dat het dichtst bij de opvatting van uw gemeente ligt of waar het accent op ligt. Er zijn geen goede of foute antwoorden. De test brengt slechts de beleidskeuzes van uw gemeente aan het licht.

1. Vrijwillige inzet...

- a. Moet je als gemeente koesteren, steunen en actief bevorderen.
- b. is typisch iets wat uit de samenleving zelf komt; daar moet je je als gemeente niet te veel in willen mengen.

2. Om het motto van de Wmo, 'iedereen doet mee', te realiseren...

- a. moeten vrijwilligersorganisaties zich meer gaan openstellen voor kwetsbare doelgroepen.
- b. zijn andere interventies nodig, want vrijwilligersorganisaties moet je hier niet mee belasten.

3. Het ondersteuningsaanbod voor vrijwilligers(organisaties) moet...

- a. proactief worden aangeboden: het veld moet actief worden gestimuleerd om er gebruik van te maken.
- b. reactief worden aangeboden: vragen en behoeften vanuit het veld komen vanzelf bovendrijven.

4. In 2010 moet de Wmo er onder meer toe hebben geleid dat...

- a. vrijwillige inzet een belangrijke bijdrage levert aan maatschappelijke doelen.
- b. een goede balans is gevonden tussen professionele en vrijwillige inzet.

5. Professionele lokale ondersteuningsorganisaties op het gebied van vrijwillige inzet, zoals het steunpunt vrijwilligerswerk, zijn voor de gemeente een belangrijke partner, omdat...

- a. hier de mensen zitten die uitvoering kunnen geven aan de gemeentelijke plannen.
- b. hier de experts zitten die weten wat nodig is om vrijwillige inzet te bevorderen.

6. Vrijwilligerswerkbeleid is een beleidsterrein dat...

- a. integraal onderdeel vormt van andere beleidsterreinen, waarin vrijwilligers een rol spelen.
- b. Specifieke aandacht behoeft.

7. Vrijwilligers(organisaties) worden vooral gefinancierd op basis van...

- a. goede prestatieafspraken.
- b. instellingssubsidies, die een goede structurele infrastructuur garanderen.

8. Ondersteuning van vrijwilligers(organisaties) is er primair op gericht...

- a. hun bijdrage aan de specifieke Wmo-doelen te vergroten.
- b. hen van binnenuit te versterken.

9. Het effect van de Wmo op vrijwillige inzet is naar verwachting...

- a. redelijk groot: de gemeentelijke interventies zullen ertoe leiden dat vrijwillige inzet, bijvoorbeeld in de zorg, steeds belangrijker wordt.
- b. beperkt: vrijwillige inzet laat zich moeilijk sturen.

10. Voor de betaalbaarheid van de zorg is een toename en versterking van vrijwillige inzet ...

- a. noodzakelijk.
- b. gewenst.

11. Marktwerking in het ondersteuningsveld van vrijwillige inzet is...

- a. wenselijk: het leidt tot een ondersteuningsaanbod met een optimale prijs-kwaliteit verhouding.
- b. onwenselijk: het leidt op termijn tot verschraling van het ondersteuningsaanbod.

12. In het licht van de Wmo gaat het er vooral om vrijwillige inzet...

- a. gericht in te zetten voor het bereiken en opvangen van kwetsbare groepen in de samenleving.
- b. in den brede te ondersteunen, want dan worden kwetsbare groepen vanzelf bereikt.

13. Om van de Wmo een succes te maken...

- a. moet de gemeente zich opstellen als initiator en innovator.
- b. moet de burgers en vrijwilligers(organisaties) zelf initiatieven ont-plooiën.

14. Om de doelen van de Wmo te realiseren is het van groot belang het maatschappelijk middenveld...

- a. te activeren en medeverantwoordelijk te maken.
- b. te faciliteren en te waarderen.

Typetest scorekaart

Met behulp van onderstaand scoreschema kunt u het type beleid van uw gemeente bepalen. Tel daartoe eerst op hoe vaak u antwoord a hebt gegeven op de even vragen. Vervolgens doet u hetzelfde voor de oneven vragen. Aan de hand daarvan wordt duidelijk in welk 'kwadrant' uw gemeente zich bevindt en welk type daarbij hoort.

even vragen	7 x a 6 x a 5 x a 4 x a	Smal beleid					Type III				Type I			
	3 x a 2 x a 1 x a 0 x a													
		<i>regie op afstand</i>				<i>gemeente als dirigent</i>								
				0 x a	1 x a	2 x a	3 x a	4 x a	5 x a	6 x a	7 x a			
													oneven vragen	

Interpretatie en discussievragen

Er is geen goed of fout type. Ook is het ene type niet beter dan het andere. Het gaat slechts om een typering van de grondhouding van uw gemeente. De vragen en de uitslag zijn vooral bedoeld om met uw collega's, maatschappelijke organisaties of andere betrokkenen te discussiëren over het te voeren vrijwilligerswerkbeleid in het kader van de Wmo. De volgende vragen zijn in dat verband van belang:

- Herkent u zich in de typering van uw gemeente?
- Stemt de typering overeen met de ambities en visie van uw gemeente?
- Waarin zitten eventuele verschillen?

Lees nu verder voor een toelichting op de twee centrale dimensies uit het scoreschema en voor de beschrijving van uw gemeentetype. Bedenk dat het hierbij gaat om extremen. Bovendien komen in de praktijk uiteraard ook combinaties voor.

Typetest uitslag

Alvorens in te gaan op de vier gemeentetypen staan we eerst stil bij de twee kernvariabelen in de test: de insteek van het Wmo-beleid gericht op vrijwillige inzet respectievelijk de mate van sturing die uw gemeente voorstaat op dit gebied. In het scoreschema kunt u aflezen hoe uw gemeente op deze twee dimensies scoort.

Zet uw gemeente smal of breed in op vrijwillige inzet?

De antwoorden op de *even vragen* vormen een indicatie hiervoor. Wanneer u bij deze vragen voornamelijk voor antwoord *a* hebt gekozen, duidt dat erop dat uw gemeente smal inzet op het bevorderen van vrijwillige inzet. Het accent ligt in dit geval op de instrumentele waarde van vrijwilligerswerk. Vooral antwoord *b* geeft er blijk van dat uw gemeente breed inzet op het bevorderen van vrijwillige inzet. Dit vanuit de gedachte dat vrijwilligerswerk vooral een intrinsieke waarde – een waarde in zichzelf – heeft. Herkent u zich in de beschrijving, die van toepassing is op uw gemeente?

Smal beleid

Zonder een gerichte keuze voor specifieke groepen komt van de Wmo-doelen niks terecht. Vanuit die gedachte zet uw gemeente smal in op het bevorderen van vrijwillige inzet. Het maatschappelijk middenveld wordt gestimuleerd om een doelgerichte bijdrage te leveren aan het bereiken en ondersteunen van kwetsbare doelgroepen. Hoe groter de bijdrage hieraan, op hoe meer ondersteuning organisaties kunnen rekenen. Daarbij gaat het niet alleen om financiële ondersteuning, maar ook om deskundigheidsbevordering. Vrijwilligersorganisaties als ook vrijwilligers moeten immers worden uitgedaagd én geëquipeerd om een bijdrage te kunnen leveren aan de Wmo-doelen. De instrumentele waarde van vrijwillige inzet staat dus voorop in deze benadering.

Aandachtspunten

Door middel van vrijwillige inzet kunnen kwetsbare groepen worden bereikt en is de zorg betaalbaar te houden. Het gevaar bestaat echter dat vrijwilligerswerk haar kracht en unieke karakter verliest wanneer te veel nadruk komt te liggen op de instrumentele waarde ervan. Vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties moeten niet worden overvraagd; het zijn geen professionals. Bovendien is het zinvol ook oog te houden voor de variëteit aan vrijwillige inzet en participatie.

Breed beleid

Vanuit het motto 'Laat 1000 bloemen bloeien' zet uw gemeente breed in op versterking van de 'civil society'. De Wmo-doelen en –prestatievelden zijn dus *niet* richtinggevend in het vrijwilligerswerkbeleid. Dit is immers iets wat *alle* burgers betreft en niet alleen de kwetsbare doelgroepen. Die worden wel bereikt, want geen enkele groep wordt uitgesloten. In het beleid wordt ruimte geboden aan de vele gezichten die vrijwillige inzet kent. De lokale diversiteit – in sectoren en vormen waarin vrijwillige inzet voorkomt – wordt aangemoedigd en ondersteund. Want vrijwillige inzet vormt de slagader van de sociale infrastructuur. De intrinsieke waarde ervan moet je als gemeente koesteren. Vooral door vrijwillige inzet in den brede te stimuleren en het werkveld zelf waar mogelijk te versterken.

Aandachtspunten

Deze brede benadering doet recht aan lokale initiatieven en lokale diversiteit en vergroot daarmee ook de kans op lokaal maatwerk. Echter, juist door de nadruk op grote diversiteit kan ook versnippering optreden. Versnippering van aandacht, van middelen enz. Het risico van 'schieten met hagel' ligt op de loer, wat tot gevolg kan hebben dat kwetsbare groepen buiten de boot dreigen te vallen. Wellicht kan, naast de brede versterking van de 'civil society', voor deze groepen toch een gericht aanbod worden gecreëerd in samenwerking met veldorganisaties die 'Wmo-rijp' zijn.

Gemeente als dirigent of regie op afstand?

De antwoorden op de *oneven vragen* vormen een indicatie van de mate van sturing die uw gemeente voorstaat. Heeft u vooral antwoord *a* gekozen op de oneven vragen? Dan wil uw gemeente actief inhoud en richting geven aan vrijwilligerswerk en het maatschappelijk middenveld daarin meetrekken. Vooral antwoord *b* duidt erop dat uw gemeente kiest voor 'regisseren op afstand' en het maatschappelijk middenveld voornamelijk zelf de koers laat bepalen.

Regie op afstand
<p>Vrijwillige inzet is iets wat uit de samenleving zelf komt. Ontwikkelingen op dit vlak doen zich spontaan voor en reguleren zichzelf. Als gemeente moet je daar geen inhoud en richting aan willen geven. Ook al omdat in het maatschappelijke middenveld zelf de experts op het gebied van vrijwillige inzet zitten. Zij maken eigen keuzes met vrijwilligers en burgers, stellen eigen prioriteiten en hebben dan ook een stevige vinger in de pap wat betreft de gemeentelijke koers. De gemeente doet niet veel meer dan een klimaat creëren, waarin vrijwilligers, burgers en lokale vrijwilligers- en maatschappelijke organisaties optimaal gedijen. Een klimaat bovendien, dat ruimte biedt aan eigen initiatief. Door dergelijke initiatieven en de veldorganisaties waar nodig te faciliteren en wet- en regelgeving waar mogelijk te versoepelen ontstaat een sterke sector, gedragen door het veld en door burgers zelf.</p> <p><i>Aandachtspunten</i></p> <p>Ruimte bieden aan eigen initiatief van vrijwilligers en burgers en het vrijwilligersveld niet voor de voeten willen lopen: het is een uitgangspunt waar veel voor te zeggen valt. Toch is het, in het kader van resultaatgericht beleid, wellicht zinvol na te gaan of en zo ja hoe het maatschappelijk middenveld een bijdrage kan en wil leveren aan de gemeentelijke Wmo-doelen. Wanneer daar 'incentives' aan worden gekoppeld biedt dat voor de veldorganisaties kansen om zich te versterken en voor de gemeente om haar doelen te realiseren.</p>

Gemeente als dirigent
<p>De lokale overheid is eindverantwoordelijk voor wat betreft de Wmo. Dat vraagt om een proactieve rol, waarbij de gemeente de koers en kaders van het beleid bepaalt en het maatschappelijk middenveld de logische uitvoerende partner is. Meer dan voorheen worden lokale vrijwilligers- en maatschappelijke organisaties afgerekend op het behalen van vooraf geformuleerde resultaten, op hun bijdrage aan Wmo-doelen en op hun prijs-kwaliteit verhouding. Ook subsidiëring vindt dus meer en meer plaats op basis van heldere en gerichte prestatieafspraken. De gemeente houdt de touwtjes dus stevig in handen.</p> <p><i>Aandachtspunten</i></p> <p>De proactieve houding heeft als voordeel dat gericht wordt toegewerkt naar resultaten. De vraag is echter in hoeverre maatschappelijke organisaties, vrijwilligersorganisaties en vrijwilligers zich <i>laten</i> sturen? Voor het realiseren van de Wmo-doelen ben je als gemeente immers op hun medewerking aangewezen. En een te directieve benadering komt het draagvlak mogelijk niet ten goede. Houd dus rekening met de wensen en grenzen van het vrijwilligersveld zelf. Dat lukt alleen door goed contact te onderhouden met dat veld. De uitdaging bestaat eruit een goede balans te vinden tussen stimuleren (aanbodgericht) en ondersteunen (vraaggericht, eigen initiatief).</p>

Typetest uitslag: vier gemeentetypen

	<i>Regie op afstand</i>	<i>Gemeente als dirigent</i>
<i>Smal beleid</i>	<p>Type III OP HOOP VAN ZEGEN!</p> <p>Uw gemeente hinkt op twee gedachten. Enerzijds wordt het wenselijk geacht dat het maatschappelijk middenveld zich meer gaat richten op kwetsbare groepen en dat het eigen organiserend vermogen van de samenleving beter wordt benut. Anderzijds worden de veldorganisaties hier vrij in gelaten: wie kan en wil haakt aan en doet mee met de Wmo, maar er wordt geen druk op uitgeoefend. Dat biedt als voordeel dat het kaf van het koren wordt gescheiden: de kracht van de 'goeden' wordt benut, terwijl de 'mindere goden' niet onnodig worden belast. Het is echter zeer de vraag hoeveel 'goeden' zich spontaan melden als een sterke prikkel om mee te doen ontbreekt. Want waarom moeilijk doen als het ook makkelijk kan? Een goede 'incentive' voor degenen die bijdragen aan Wmo-doelen, zoals korting op accommodatiehuur of extra subsidie, gekoppeld aan goede prestatieafspraken, kan wellicht geen kwaad.</p>	<p>Type I DE AMBITIE VOORBIJ!</p> <p>Aan ambities en doortastendheid geen gebrek: uw gemeente heeft precies voor ogen hoe vrijwillige inzet optimaal in het Wmo-beleid te benutten. De lat ligt dus hoog. En dat vraagt om een strakke regie, waarbij de middelen gericht en sanctionerend worden ingezet. Zo wordt de hoogte van subsidies rechtstreeks gekoppeld aan de mate waarin maatschappelijke en vrijwilligersorganisaties bijdragen aan de lokale Wmo-doelen. Op die manier komt de ondersteuning terecht bij de groepen die het het hardst nodig hebben. Echter, om resultaten te boeken moet het vrijwilligersveld wél meewerken. Dat lukt alleen als bij het bepalen van koers en kaders voldoende rekening wordt gehouden met de wensen, grenzen en mogelijkheden van de 'civil society'. Enige differentiatie en flexibiliteit is bovendien geboden, om te voorkomen dat de 'achterblijvers' in het veld 'omvallen' en goede nieuwe initiatieven een vroege dood sterven. Op termijn kunnen dergelijke initiatieven en organisaties immers ook 'Wmo-rijp' worden.</p>
<i>Breed beleid</i>	<p>Type IV DE LEUNSTOEL</p> <p>Uw gemeente houdt haar rol en taak graag overzichtelijk. Ze beperkt zich grotendeels tot faciliteren en ondersteunen van vrijwillige inzet en burgerinitiatieven in brede zin. Dit vanuit de visie dat vrijwillige inzet iets is wat vanzelf ontstaat en dus niet valt af te dwingen. Het maatschappelijk middenveld of burgers moet je niet opzadelen met allerlei overheidsdoelen. Je moet haar juist waarderen om de intrinsieke waarde die ze vertegenwoordigt. Uw gemeente gaat daarom grotendeels af op de wensen en behoeften van de 'civil society' zelf. Kort door de bocht geformuleerd: de burger c.q. het veld bepaalt en de gemeente betaalt. Die terughoudende rol voorkomt dat het werkveld wordt overvraagd, maar heeft ook een keerzijde. Het kan ertoe leiden dat in de verdeling van gemeentelijke middelen niet de kwaliteit van plannen en initiatieven de doorslag geeft, maar de kennis van organisaties over de weg naar subsidiepotjes. Bovendien moeten vrijwilligersorganisaties ook niet worden onderschat. Weliswaar ogen ze soms kwetsbaar, maar met de nodige aansporing en ondersteuning zijn vaak tot meer in staat dan je denkt.</p>	<p>Type II EEN BEHOUDEN KOERS!</p> <p>Uw gemeente combineert twee op het eerste gezicht tegenstrijdige uitgangspunten. Enerzijds wil uw gemeente het vrijwilligersveld niet te veel sturen: vanuit de gedachte dat de 'civil society' van binnenuit moet worden versterkt wordt het maatschappelijk middenveld niet opgezadeld met de gemeentelijke Wmo-doelen; de 'civil society' moet haar eigen keuzes maken. Anderzijds houdt de gemeente de regie wel strak in handen door met organisaties heldere prestatieafspraken te maken over wat ze gaan doen om vrijwillige inzet te bevorderen, te ondersteunen en te waarderen.</p> <p>Voordeel van deze combinatie is dat organisaties worden afgerekend op zaken waar zij zelf voor hebben gekozen. Dat komt het draagvlak ten goede. Aan de andere kant kan deze aanpak ook leiden tot (een weliswaar strak georganiseerde) versnippering van aandacht en middelen, met als risico dat kwetsbare groepen onvoldoende worden bereikt. Dat terwijl het maatschappelijk middenveld in een gemeente, die investeert in een goede brede ondersteuningstructuur, juist in staat mag worden geacht een bijdrage te leveren aan de lokale Wmo-doelen.</p>